

Visie op ons landschap

Plan van aanpak

16 april 2019

Inleiding

De wereld om ons heen verandert in rap tempo er is een energietransitie gaande. Er is sprake van schaalvergroting van de landbouw en er worden nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen ontwikkeld. Tegelijkertijd willen inwoners van onze plattelands gemeente ontspannen en genieten in hun directe woonomgeving. Recreanten waarderen ons aantrekkelijke coulisselandschap en het rivierengebied van de Oude IJssel.

Aanleiding

Binnen de gemeente Oude IJsselsteek zijn de plannen en beleidsstukken voor groen, natuur en landschap versnipperd en niet vastgesteld voor de raad. Daarnaast is het Landschaps Ontwikkelings Plan (LOP) circa 10 jaar oud. Daarom willen we onze plannen actualiseren en een doorkijk geven naar de toekomst met een 'Visie op ons landschap'. Deze plannen zullen input vormen voor de Omgevingsvisie.

Opdrachtschrijving

De opdracht is te komen tot een door inwoners en partijen gedragen visie op natuur, landschap en groen. Deze visie zal dienen als een kapstok waar prioritaire thema's aan gekoppeld gaan worden en waar uitvoeringsprojecten uit voortvloeien.

Meer specifiek:

1. Breng in kaart welke thema's en subthema's relevant zijn voor het nieuw op te stellen beleid.
2. Breng in beeld wat de ringen van invloed zijn en bepaal een communicatie- en participatie aanpak.
3. Formeer een intern projectteam.
4. Maak inzichtelijk welke personele inzet noodzakelijk is voor het slagen van het project (zowel intern als extern) en daarbij behorende financiële middelen.
5. Betrek en deel informatie met inwoners bij het opstellen van het beleid, waarbij inwoners zich gehoord en gezien voelen.

Maatschappelijke doelen

Er zijn vier programma's binnen gemeente waar de ambitie is uitgesproken voor diverse thema's. Ook voor landschap, natuur en groen zijn de wenselijke maatschappelijke effecten beschreven:

- De landschappelijke, ecologische en economische kwaliteit van het buitengebied is optimaal
- Optimale vitaliteit van onze inwoners door een gezonde en stimulerende leefomgeving en voldoende ruimte voor sport en beweging
- De kwaliteit van de openbare ruimte is in orde
- Het is prettig wonen, werken en leven in de gemeente
- De toeristisch/recreatieve sector is ondernemend en inventief
- Duurzaamheid en energietransitie hebben een positief effect op de economische ontwikkeling in de gemeente

Missie/visie

Samen met de inwoners wil de gemeente realiseren dat het prettig wonen en werken is in alle kernen en haar buitengebied in relatie tot landschap. Hierbij ligt de focus op behoud en versterking van het landschap en het bevorderen van de biodiversiteit.

Uitdagingen

Voor onze inwoners en ondernemers van onze plattelandsgemeente moet helder zijn welke kaders er zijn binnen onze groene beleidsvelden. Waar liggen er kansen om ons landschap te versterken in combinatie met andere beleidsvelden zoals duurzaamheid en ruimtelijke ordening. Denk hierbij onder andere aan landschappelijke inpassing van nieuwe bedrijfsgebouwen. Of hoe gaan zonnevelden bijdragen aan het versterken van het landschap en een impuls geven aan de biodiversiteit. Hoe kunnen we ons bermbeheer duurzaam omvormen naar ecologisch bermbeheer.

Daarnaast sorteert de gemeente voor op toekomstige ontwikkelingen zoals klimaatadaptatie; hoe gaan we om met extremen van het klimaat. Hoe reduceren we hittestress; hoe zorgen we ervoor dat we water vasthouden en dat er voldoende verkoeling is. Biodiversiteit is een actueel aandachtspunt (mede door de aandacht in de landelijke media) over de funeste achteruitgang van insecten in Nederland. Hoe zorgen we ervoor zorgen dat er voor flora en fauna voldoende geschikt leefgebied aanwezig is binnen de gemeente, waar kunnen we het landschap hiervoor versterken. Denk hierbij aan ecologisch bermbeheer in samenwerking met Provincie en het Waterschap waardoor er bloemrijke linten in ons landschap komen te liggen. Keuze van soorten bij aanleg nieuw groen en landschapselementen waar bijvoorbeeld insecten van kunnen profiteren.

Afbeelding 1: Sfeerbeeld soortenrijke berm langs zandpad.

Behoeften en wensen samenleving

Ook de behoeften van inwoners in onze plattelandsgemeente zijn van essentieel belang, er komen steeds meer burgerinitiatieven in relatie tot hun directe leefomgeving. Daarnaast komen er recreanten naar onze gemeente om te onthaasten en te genieten van ons kenmerkende landschap.

Toerisme en recreatie is ook een belangrijke pijler voor deze visie en van belang voor onze gemeente. Graag willen we inzicht krijgen wat hun wensen zijn en hoe houden we onze gemeente aantrekkelijk nu en in de toekomst. Huidige bedrijven moeten de meerwaarde zien om in de gemeente te blijven investeren. Daarbij willen we bestaande bedrijven behouden en nieuwe bedrijven aantrekken. Met als kernkwaliteit dat we als gemeente een aantrekkelijke groene gemeente zijn voor haar toekomstige werknemers. We willen immers dat mensen die hier komen werken hier zich ook willen vestigen wat ten goede komt aan de leefbaarheid van onze gemeente.

Wet en regelgeving

Omgevingswet

Er wordt momenteel gewerkt aan de Omgevingsvisie waarin landschap een belangrijk aspect is, immers landschap is het totaal wat wij buiten waarnemen. Hierin moeten bijvoorbeeld afspraken over landschappelijke inpassing van bedrijven en zonneparken worden opgenomen. We hebben een helder afwegingskader nodig om deze initiatieven binnen ons landschap objectief te toetsen. Wij moeten als gemeente goed in beeld hebben welke landschappelijke waarden wij hebben en op welke manier wij deze willen behouden en versterken. Het LOP (Landschaps Ontwikkelings Plan) is hiervoor niet concreet genoeg. Door het schrijven van 'Visie op ons landschap' hebben we verschillende bouwstenen die als input gaan dienen voor de omgevingsvisie.

Bestemmingsplan

In onze gemeente zijn bepalingen en functies opgenomen met betrekking tot landschap. Bossen, natuur en groen worden genoemd in het bestemmingsplan. Echter veel kenmerkende landschapselementen zijn vogelvrij. Ze vallen onder de categorie agrarisch gebied met landschappelijke waarden zonder een specifieke aanduiding wat deze waarde is en waar deze zich precies bevindt. Op basis van het bestemmingsplan is het daarom lastig te bepalen waar er sprake is van overtredingen en wordt het handhaven ervan bemoeilijkt. Daarbij willen we in kaart brengen en bepalen hoe we daarmee om willen gaan.

Dit gaan we vastleggen in een landschappelijke waardenkaart die als basis dient voor de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan. Dit sluit ook aan op andere beleidsthema's zoals archeologie en cultuurhistorie waar wel verwachtingenkaarten van beschikbaar zijn. Ook moeten we kritisch bekijken of onze aardkundige waarden zoals steilranden in het coulisselandschap en oeroude welvingen die in het rivierengebied voldoende beschermd zijn.

Wet natuurbescherming

De provincie Gelderland is het bevoegd gezag voor de Wet Natuurbescherming. Hieronder valt soortenbescherming (voorheen Flora- en faunawet) maar ook bescherming van houtige opstanden (voorheen de Boswet). Bij team vergunningen krijgen wij aanvragen binnen voor bijvoorbeeld sloop van gebouwen waar beschermde soorten in voor kunnen komen. Als gemeente toetsen wij of een aanvraag volledig is en hierbij dient ook een quickscan flora en fauna aanwezig te zijn die aantoont of er beschermde soorten voorkomen. Wij hebben onvoldoende in beeld waar beschermde soorten in onze gemeente voorkomen, dit dient nader in kaart te worden gebracht.

Beleidsdoelen

Kernboodschap 'Visie op ons landschap' :

We maken een nieuwe visie op ons landschap, waarbij we duidelijke keuzes maken en ook uitleggen waarom we dit zo doen. Om te komen tot een nieuwe visie voor landschap, natuur en groen in onze gemeente gaan we in gesprek met betrokken partijen, organisaties en inwoners over ons landschap. Dit doen we om iedereen te informeren en vooral om input op te halen. Want we willen ons landschap behouden en versterken om door te geven aan onze kinderen en kleinkinderen. Daar willen we goed voor blijven zorgen in onze gemeente !

Beleidsdoelen:

- Het duurzaam behoud en versterking van natuur, landschap en groen dat bijdraagt aan de versterking van de biodiversiteit.
- Het landschap kan beleefd worden door inwoners en recreanten, om te ontspannen en om te onthaasten.
- Het landschap draagt bij aan de identiteit van de leefomgeving en haar bewoners. De bewoners kunnen zich verbonden voelen aan hun streek (culturele identiteit en sociale cohesie) met het daarbij horende herkenbare en kenmerkende landschapstypen.
- Het landschap trekt economische activiteiten (bedrijven) aan, die zich graag willen profileren in een groene, gezonde en prettige werk- en leefomgeving.
- Natuureducatie op basisscholen, kinderen worden actief betrokken bij natuur en milieu in de gemeente door educatie.
- Natuur, landschap en groen bieden ruimte voor klimaatadaptatie.

Thema's

We hanteren drie hoofdthema's in de op te stellen visie (zie bijlage 1 voor een nadere uitwerking):

1. Bomen
2. Biodiversiteit
3. Landschap

Bomen

Bomen zorgen voor de leefbaarheid van de directe omgeving van onze bewoners. Bomen zijn beeldbepalend voor de omgeving, binden CO² en dragen bij aan verkoeling. Daarnaast kunnen ze onderdeel van eeuwenoude structuren in het landschap. We willen het gemeentelijk bomenbestand duurzaam beheren en transparant zijn in de keuzes die wij maken met betrekking tot beheer. Daarnaast willen we inwoners stimuleren om bomen te planten in de dorpen en steden. Maar we willen ook duidelijk zijn met betrekking tot kapvergunningen. Wanneer moet je een kapvergunning aanvragen en wanneer is dat niet nodig?

Daarnaast moet er heldere criteria zijn waarom we wel of geen kapvergunning verstrekken. Dit verbetert ook de communicatie met inwoners bij voorgenomen beheer en kapwerkzaamheden.

Biodiversiteit

De gemeente wil actief bijdragen aan het vergroten van de biodiversiteit. Denk hierbij aan ecologisch bermbeheer, groen- en landschapsbeheer, bestrijding van invasieve exoten en het stimuleren van landschapsinclusieve landbouw. Daarnaast willen we het leefgebied van flora en fauna vergroten en leefgebieden met elkaar verbinden.

Op dit moment beheren we de meeste bermen in onze gemeente niet ecologisch. Eerder is er een ecologisch bermbeheerplan gemaakt, dit gaan we updaten. Daarbij maken wij inzichtelijk welke investeringen er noodzakelijk zijn in ons machinepark om ecologisch beheer voor de toekomst te borgen. Ook gaan we verkennen welke samenwerkingsverbanden hiervoor mogelijk zijn. De gemeente heeft geen actuele data voorhanden waar beschermde diersoorten in de gemeente voorkomen. We zijn benieuwd welke kenmerkende soorten er in onze gemeente nog aanwezig zijn. Als we weten welke soorten er zijn dan kunnen we plannen maken om het leefgebied van deze soorten te behouden en te versterken.

Landschap

Het landschap is altijd in verandering. Onze voorouders hebben het landschap en de natuur gevormd naar de natuurlijke omstandigheden die een landschap te bieden had. Wij richten het land in naar onze wensen die we in een bepaalde periode hebben. Er zijn veel kenmerkende landschapselementen verloren gedaan omdat ze geen directe functie meer hadden voor de grondeigenaar. Het veranderde grondgebruik gaat ten koste van de leesbaarheid van het waardevolle historische landschap. Wij willen het coulisselandschap en het rivierenlandschap van de Oude IJssel herkenbaar houden en doorgeven aan onze kinderen en kleinkinderen. Wij weten niet hoe het landschap in onze gemeente ervoor staat. Welke soorten horen thuis in ons landschap?

En kunnen we een kaart genereren met een inschatting waar het goed gaat en waar het minder goed gaat met onze flora en fauna? Om de veranderingen van het landschap in beeld te brengen wordt momenteel een luchtfoto-analyse uitgevoerd van de periode 2003-2019.

Communicatie- en participatie aanpak

De gemeente wil communiceren dat het beleid voor landschap, natuur en groen in gemeente Oude IJsselstreek vernieuwd gaat worden.

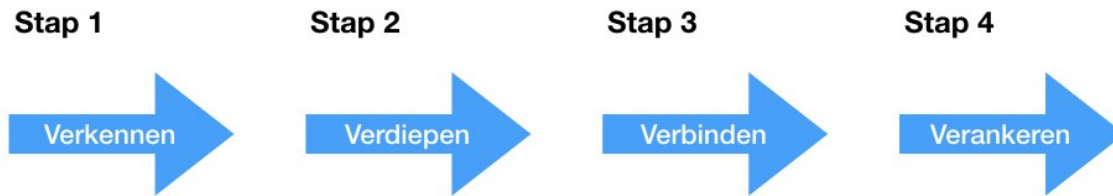
De communicatie richt zich op een aantal verschillende groepen in onze gemeente:

- onze inwoners als het gaat om hun leefomgeving
- (belangen) verenigingen en organisaties
- bedrijven en ondernemers
- recreanten

Participatietraject

Keuzes binnen de visie willen we samen maken met de inwoners, partijen en bedrijven uit onze gemeente. Het is belangrijk om dilemma's met elkaar in beeld te brengen en te bespreken. Hiermee halen we ideeën, wensen en kennis/ervaring op uit de samenleving en bundelen dit met de kennis/ervaring en voorkeuren van de gemeente.

Doordat de visie een breed scala aan onderwerpen bevat betekent dit ook wat voor de omvang en de manier waarop de participatie wordt ingericht. Vanuit verschillende vakdisciplines van de gemeente is gekeken naar de drie hoofdthema's en welke mensen en partijen we daarbij nodig hebben. Bij de start van het project wil de gemeente duidelijk aangeven op welke momenten mensen kunnen meedenken. Dat betekent dilemma's verkennen, ideeën en wensen verdiepen en verbinding maken met elkaar. Daarnaast kijkt de gemeente hoe deze input verankert kan worden in de visie en de uitvoering (afbeelding 2). Een gedragen visie zorgt voor meer verbondenheid, begrip en acceptatie.

Startsessie Kopgroep (dagdeel)	Kopgroep 3	Ontwerpteam 2x: op expeditie en voorlopige agenda's	Conceptbeleidsplan
Uitwerken conceptdraaiboek	Avond van het vraagstuk	Werksessie kopgroep 4 (alleen ambtelijk): van oogst naar papier	Kopgroep 6
Notitie nulsituatie en belangrijkste opgaven	Een goed gesprek college	College & Kopgroep	Ontwerpteam
Kopgroep 2	Beeldvormende sessie raad	Kopgroep 5	Bijstellen product
Kick-off ontwerpteam (met Kopgroep)	Notitie ontwerpogaven	Escaperoom raad	College
		Maatschappelijke Arena: allianties	Besluitvorming raad

Afbeelding 2: Processtappen participatie-traject

Voor de bestuurlijke prioritering wordt het college gedurende het proces 2 keer in aparte sessie bijgepraat. De raad wordt betrokken bij het proces en op meerdere momenten geïnformeerd. De commissie FL neemt als één van de actoren deel aan het participatietraject en de gesprekken met de inwoners en andere partijen.

Communicatiedoel

Het uiteindelijke doel is om te komen en vaststellen van een gedragen beleid door de gemeenteraad. Waarbij betrokkenen zich gehoord en gezien voelen en waarbij duidelijk is welke keuzes de gemeente heeft gemaakt en waarom.

Planning

Najaar 2018	Nul situatie vaststellen. Alle beleids- en uitvoeringsstukken die er zijn bekeken en beoordeeld op bruikbaarheid.
Begin 2019	Vaststellen thema's visie. Deze gelden ook als uitgangspunt voor de gesprekken / burgerparticipatie. Ringeng van invloed/ factor C gedaan met interne denktank om speelveld in beeld te brengen voor communicatie en participatie
Voorjaar 2019	Start gesprekken met inwoners, partijen en organisaties. Inzet inwonerspanel Oude IJsselstreek spreekt.
Voorjaar / zomer 2019	Opbrengst van de gesprekken die zijn gevoerd met inwoners, partijen en organisaties worden geanalyseerd en worden verwerkt per thema in de visie.
Najaar 2019	De conceptvisie zal gepubliceerd worden en ter inzage komen te liggen. Daarbij hebben de inwoners nog de mogelijkheid om te toetsen of we juiste vertaalslag hebben gemaakt.
Najaar 2019	De visie wordt na goedkeuring door het college ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad.
Najaar 2019/ voorjaar 2020	De prioritaire thema's worden verder uitgewerkt tot uitvoeringsprojecten en zullen begroot worden voor de voorjaarsnota.

Stand van zaken

Op dit moment zijn de volgende onderdelen afgerond:

1. Breng in kaart welke thema's en subthema's relevant zijn voor het nieuw op te stellen beleid.
2. Breng in beeld wat de ringen van invloed zijn en bepaal een communicatie-en participatie aanpak.
3. Formeer een intern projectteam.

Daarnaast zijn er verschillende subonderdelen al in gang gezet:

- Gesprekken met communicatie bureaus hebben plaatsgevonden. Hieruit is Atrivé naar voren gekomen die het participatieproject gaat begeleiden voor de 'Visie op ons landschap'. Ze hebben een conceptvoorstel gedaan hoe ze het proces willen inrichten.
- Vooruitlopend op de visie is opdracht gegeven aan NEO Geomatics & Earth Observation B.V. om een luchtfoto interpretatie uit te voeren om de veranderingen van het landschap vanaf 2003 t/m 2019 in beeld te brengen.
- Voor drie kernen (Megchelen, Varsselder, Breedenbroek) worden dit jaar Levend Landschap projecten opgezet door Stichting Landschapsbeheer Gelderland in opdracht van de gemeente. <https://landschapsbeheergelderland.nl/met-bewoners/levend-landschap/>
- Ook zijn wij in gesprek met Stichting Staring Advies om natuur- en milieu educatie voor basisscholen te laten verzorgen. <http://www.staringadvies.nl/educatie/>

Eindresultaat

Een document met een gedragen visie dat als inspiratiebron voor inwoners moet dienen en inwoners kan stimuleren zich in te zetten voor landschap, natuur en groen. In deze visie zullen de drie hoofdthema's uitwerkt zijn en zal er een uitvoeringsprogramma zijn waar we concreet mee aan de slag willen.

Bijlage 1:
Thema's en subthema's 'Visie op ons landschap'

Binnen de bebouwde kom	Buiten de bebouwde kom
<p>Biodiversiteit</p> <ul style="list-style-type: none"> - bermen (ecologisch bermbeheer) - invasieve exoten - beheer en onderhoud 'stedelijk groen' - wet natuurbescherming 	<p>Biodiversiteit</p> <ul style="list-style-type: none"> - bermen (ecologisch bermbeheer) - invasieve exoten - beheer en onderhoud 'landschappelijk groen' (ex. laanbomenbeheer) - agrarisch natuurbbeheer / landschapsinclusieve landbouw - wet natuurbescherming
<p>Bomen</p> <ul style="list-style-type: none"> - bomenverordening (ivm kapvergunningen) - laanbomen (beheer) - laanbomen (aanplant) - bijzondere bomenlijst / bomenstichting lijst - handhaving 	<p>Bomen</p> <ul style="list-style-type: none"> - bomenverordening (ivm kapvergunningen) - laanbomen (beheer) - laanbomen (aanplant) - bijzondere bomenlijst / bomenstichting lijst - handhaving
	<p>Landschap</p> <ul style="list-style-type: none"> - basiskwaliteit landschap - landschapsversterking en -beheer - landschappelijke inpassing (ook energie) - landschapscompensatie - 'casco benadering' - vereveningsbijdrage / uitvoeringsprojecten - educatie - bescherming van landschap - nieuwe landgoederen - klimaatadaptatie - cultuurhistorie (groen erfgoed) - handhaving - natuur, bestaande natuurgebieden in gemeentelijk eigendom, natuurontwikkeling en beheer, verkoop gemeentelijk bezit